

PRAWO ABORCYJNE W KOREI POŁUDNIOWEJ –
POMIĘDZY TRADYCJĄ A DEMOKRATYZACJĄ

Dnia 19 października 2016 r. setki kobiet wyszły na ulice Seulu w Korei Południowej, protestując przeciwko przedstawionemu 22 września 2016 r. przez Ministerstwo Zdrowia projektowi aktu prawnego, w którym określono aborcję jako nieetyczny akt medyczny. Zgodnie z propozycją ministerstwa w Korei Południowej przewidywano również zaostrzenie kar dla lekarzy dokonujących aborcji poprzez zawieszenie prawa wykonywania zawodu na okres do 1 roku¹.

Protest rozpoczął się w samym centrum miasta, na placu Gwanghwamun, gdzie kilkaset kobiet pod szyldem „czarny protest” wyszło na ulice, obawiając się pozbawienia możliwości przerwania ciąży w wyniku zaostrzenia prawa. Miejsce to zostało wybrane nieprzypadkowo, gdyż jest to serce sześciusetletniego centrum miasta, gdzie znajdują się pomniki dwóch zasłużonych dla narodu koreańskiego postaci historycznych, a w otoczeniu są liczne instytucje rządowe i kulturalne oraz Ambasada Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Jest ono nie tylko odwiedzane przez miliony osób, ale stało się również głównym punktem protestów społecznych.

Bezpośrednią inspiracją tej manifestacji niezadowolonych był protest polskich kobiet, którego kulminacja przypadła na dzień 3 października 2016 r. w wielu polskich miastach². Wtedy to tysiące Polek oburzonych projektem ustawy zaostrzającej prawo aborcyjne wyszło na ulice³. Wydarzenia te zostały poprzedzone licznymi głosami osób publicznych, które zachęcały do przyjęcia formy protestu nawiązującego do sprzeciwu w Islandii. Wśród osób zachęcających do przyjęcia nietypowej formy największą rolę odegrała polska aktorka Krystyna Janda oraz inni aktorzy, celebryci i politycy⁴. Wzorem dla polskich kobiet był protest z 1975 r., który odbył się

¹ Lee Kyung-min, *Women's voices go unheard in abortion policy*, „The Korea Times”, 13.10.2016, http://www.koreatimes.co.kr/www/news/nation/2016/10/116_216051.html (dostęp: 17.11.2016).

² K. Suchanow, *Czarny Protest nie tylko w Polsce. Ta fala obejmuje kolejne państwa*, „Polityka”, 23.10.2016, <http://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/1680376,1,czarny-protest-nie-tylko-w-polsce-ta-fala-obejmuje-kolejne-panstwa.read> (dostęp: 17.04.2017).

³ <http://tvnwarszawa.tvn24.pl/informacje,news,ile-osob-na-czarnym-protescie-ratusz-30-tysiecy-policja-17-tysiecy,213340.html> (dostęp: 25.03.2017).

⁴ P. Kalisz, *Krystyna Janda wzywa kobiety do islandzkiego strajku. Jest przyjemniejszy i skuteczniejszy niż Czarny Protest*, „na: Temat”, 25.09.2016, <http://natemat.pl/190757,kolejne-osoby-przylaczajaja>

w Islandii. Islandzkie kobiety wyraziły swój sprzeciw w tej sprawie poprzez jednodniowe porzucenie swoich obowiązków oraz udanie się na miejsca protestu i debat dotyczących praw kobiet. Uświadomiły swoim zachowaniem mężczyznom, jak wielką rolę odgrywają w społeczeństwie, a dzień ten jest znany jako „czarny piątek”⁵. Protest przyczynił się do tego, że 5 lat później Islandia stała się pierwszym krajem na świecie, w którym wybrano kobietę na prezydenta, a jednocześnie przodującym w kwestii równouprawnienia kobiet i mężczyzn⁶.

Polki, które nie zgadzały się z projektem ustawy, stworzyły swój odpowiednik islandzkiego protestu – przestały wykonywać obowiązki zawodowe i ubrane na czarno udały się na manifestację, nawiązując do polskiego znaczenia tego koloru jako symbolu żaloby, a dodatkowym symbolem protestu polskich kobiet stały się czarne parasolki, gdyż w tym dniu bardzo padało. Podobnie Koreanki wystąpiły spontanicznie przeciwko zaostrzeniu prawa zakazującego aborcji, gdyż przewidywało ono szeroką penalizację w tym zakresie i należałoby do jednych z najbardziej restrykcyjnych regulacji prawnych na świecie.

Amnesty International również wyraziła swoje negatywne stanowisko odnośnie do proponowanych zmian, zaznaczając, że zaostrzenie prawa z zawieszeniem praktyki lekarskiej na okres od miesiąca do nawet jednego roku ograniczy w znacznym stopniu prawa reprodukcyjne kobiet⁷. Tym samym władzom Korei Południowej dano sygnał do konieczności ponownego rozważenia planowanego zaostrzenia prawa w celu zlikwidowania nielegalnych procedurów przerywania ciąży, przy jednoczesnym istnieniu ogromnego rodzimego rynku umożliwiającego przeprowadzenie takich aborcji.

W kontekście tych wydarzeń należy zauważyć, że zwykle reformatorzy postrzegają prawo jako źródło lub strategię do osiągnięcia pożądanej zmiany społecznej⁸. Biorąc pod uwagę, że zmiana ta jest celem ruchu społecznego, to generalnie reforma prawa jest podejmowana z zamiarem zapewnienia sposobu osiągnięcia określonych dążeń w zakresie przestrzegania norm prawnych i społecznych.

W niniejszym artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób propozycja kolejnej reformy zaostrzającej prawo aborcyjne wpływa na postawy spo-

sie-do-czarnego-protestu-ale-krystyna-janda-ma-lepszy-pomysl-na-walke-o-prawa-polskich-kobiet (dostęp: 17.04.2017).

⁵ *Ibidem*.

⁶ O. Kolakowska, *40 lat temu islandzkie kobiety przez jeden dzień strajkowały. Efekty były zdumiewające*, „Gazeta.pl. Wiadomości”, 19.10.2015, <http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114871,19045111,40-lat-temu-islandzkie-kobiety-przez-jeden-dzien-strajkowaly.html> (dostęp: 20.11.2016).

⁷ *South Korea: Stop criminalization of abortion*, 28.10.2016, <https://www.amnesty.org/en/press-releases/2016/10/south-korea-stop-criminalization-of-abortion/> (dostęp: 22.11.2016).

⁸ J.F. Handler, *Social Movements and the Legal System: A theory of law reform and social change*, New York 1978, s. 36.

leczone dotyczące przestrzegania prawa aborcyjnego oraz pojawienie się zjawiska „czarnego protestu” w Korei Południowej.

Jako metodę badawczą przyjęto zarówno przegląd dostępnej literatury, jak i analizę zawartości oficjalnych stron internetowych Rządu Republiki Korei oraz organizacji pozarządowych, na których są udostępniane obowiązujące akty prawne, sprawozdania i zestawienia danych statystycznych.

Przestrzeganie norm prawnych a rzeczywistość

Korea Południowa boryka się z problemem dużej liczby nielegalnych aborcji – w 2012 r. szacowano, że dokonano około 340 tys. zabiegów, przy liczbie 440 tys. odnotowanych narodzin dzieci⁹. W wyniku wielu protestów, które miały miejsce w związku z proponowanymi zmianami prawnymi w celu ograniczenia tego problemu, Stowarzyszenie Zawodowe Położnych i Ginekologów (Korean Association of Obstetricians and Gynaecologists) podało, że według ich danych co roku 200 tys. kobiet poddaje się nielegalnym aborcjom¹⁰. Pomimo szerokiej penalizacji aborcji są one dokonywane bardzo często, co może być spowodowane wieloma przyczynami społeczno-kulturowymi. Powszechność przerywania ciąży może być w dużym stopniu związana z historycznie ukształtowaną pozycją kobiet w społeczeństwie koreańskim, a także licznymi zmianami społecznymi i prawnymi. Wśród społeczno-kulturowych przemian można wyróżnić aspekty polityczne, zwłaszcza wpływ polityki społecznej, aspekty społeczne, a także aspekty kulturowe związane z faworyzowaniem płci męskiej.

Konfucjanizm jako myśl filozoficzna ma wpływ na życie społeczne i prawodawstwo koreańskie od ponad 500 lat. Podstawą etyki konfucjańskiej jest głęboka wiara w pięć relacji (*oryun*), tj. relację na poziomie rodzic – dziecko, mąż – żona, relację pomiędzy rodzeństwem, pomiędzy przyjaciółmi oraz władca – podmiot¹¹. Zgodnie z konfucjanizmem społeczno-polityczne wpływy rozpoczynają się w rodzinie (가축). Jednym z najważniejszych czynników, które wpłynęły na społeczeństwo koreańskie według tej myśli, było rozumienie jednostki nie jako indywidualnej niezależnej osoby, ale jako części grupy-rodziny, na której czele stoi mężczyzna. Rodzina w koreańskim społeczeństwie stanowiła jeden z najważniejszych podmiotów

⁹ W.K. Sung, *Abortion in South Korea: the law and the reality*, „International Journal of Law, Policy and the Family” 2012, vol. 26, Issue 3, s. 278.

¹⁰ Seok Jin-hee, *S. Korea's “black protest” movement gaining momentum for abortion rights*, „The Hankyoreh”, 18.10.2016, http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_national/766232.html (dostęp: 4.12.2016).

¹¹ E.Y.J. Chung, *Korean Confucianism: Tradition and Modernity*, Haogae-ro–Bundang-gu–Seongnam-si–Gyeonggi-do 2012, s. 77.

pierwotnych, kreujących jednostkę i jej społeczne instynkty¹². Podstawową i tradycyjną strukturę obecną również w Korei Południowej nadal nazywa się „naszą rodziną” (*uri kajok*). Konfucjańskie poglądy na model rodziny wpłynęły na wprowadzenie do systemu społecznego patriarchalnego układu, w którym kobieta była najczęściej podporządkowana mężczyźnie¹³. Natomiast małżeństwo postrzegano jako obowiązek kobiety, gwarantujący zapewnienie przedłużenia rodu, co stawiało ją w określonej roli i stanowiło o jej pozycji społecznej. Zatem żona, służąc mężowi, a także jego rodzicom, podtrzymywała tradycję i gwarantowała reputację rodziny, co miało ogromny wpływ na życie kobiet w Korei Południowej.

Naruszenie tego modelu poprzez związki pozamałżeńskie i inne rodzaje relacji, w wyniku których doszło do poczęcia nieślubnego dziecka, traktowano jako zagrożenie dla społeczeństwa oraz pozycji mężczyzny jako głowy rodziny i jego reputacji. Konsekwencją tego była stygmatyzacja społeczna zarówno dziecka, jak i kobiety, a zjawisko to było tak silne, że większość kobiet decydowała się na pozbycie się problemu poprzez usunięcie ciąży.

Zjawisko to uwydatniło się szczególnie w okresie panowania dynastii Choseon (1392–1864), kiedy to neokonfucjanizm miał największy wpływ na kształtowanie życia obywateli. Wówczas pozycja kobiety zmieniła się w sposób drastyczny, szczególnie z uwagi na normy wprowadzające podporządkowanie dzieci rodzicom, obywateli cesarzowi, a żony mężowi. Zaczęto faworyzować pleć męską w społeczeństwie oraz znacznie osłabiono pozycję kobiet w różnych dziedzinach życia, uzależniając ją od wydania na świat męskiego potomka.

Urodzenie chłopca było istotne z kilku powodów, a szczególne znaczenie miał fakt, że w Korei głową rodziny zostawał tradycyjnie najstarszy syn, który wraz z żoną, przejmując opiekę nad rodzicami, dziedziczył również największą część spadku. Ponadto wydanie na świat syna nadawało wartość kobiecie w środowisku jej obcym, ponieważ po ślubie opuszczała ona swoją rodzinę oraz świat dotąd jej znany na rzecz rodziny męża. Proces ten często okazywał się dla wielu kobiet traumatyczny ze względu na trudne kontakty z teściową, która zwykle traktowała synową surowo, miała bardzo duże oczekiwania i przyuczała ją do pracy na rzecz nowego domu. Osamotnienie, wyobcowanie i niedocenywanie oraz poczucie zależności i podporządkowania nowej rodzinie były głównymi problemami młodych żon. Ich sytuację mogło poprawić urodzenie syna, co dawało im pewną pozycję, a także poczucie przylączenia do wspólnoty i uzyskania wartości jako jednostka.

Należy zauważyć, że właśnie te czynniki kulturowe i społeczne wpłynęły na preferowanie męskich potomków oraz definiowały priorytety kobiet. Chęć posiadania syna doprowadziła do drastycznego zwiększenia liczby usuwanych ciąż szczególnie

¹² T. Śleziak, *The Role of Confucianism in Contemporary South Korean Society*, „Rocznik Orientalistyczny” 2013, t. 66, z. 1, s. 33.

¹³ E.Y.J. Chung, *Korean Confucianism...*, s. 106.

z żeńskimi płodami, dokonywanych po badaniach prenatalnych. Problem ten nasilił się w okresie silnej polityki społecznej państwa na rzecz ograniczenia dzietności trwającej od lat 60. Doprowadziło to do masowego usuwania żeńskich płodów i powstania nierówności w populacji pomiędzy liczbą dziewczynek a chłopców. Było to jednym z czynników, które zmusiły Rząd Korei Południowej do zaostrzenia prawa m.in. poprzez wprowadzenie w 1987 r. do kodeksu medycznego zakazu ujawniania płci dziecka podczas badań prenatalnych – obowiązującego zarówno lekarzy, jak i techników medycznych, co miało zmniejszyć liczbę dokonywanych terminacji ciąży ze względu na płeć płodu¹⁴. Regulacja ta była również wynikiem postępujących zmian w społeczeństwie oraz polityki społecznej państwa, która rozpoczęła regularną kampanię społeczną w celu zapobiegania procesowi przeludnienia po okresie wojny koreańskiej¹⁵.

Próbie zmian podjęto w latach 60. XX wieku, kiedy władze państwowe promowały posiadanie mniejszej liczby dzieci, później w latach 70. sugerowały model rodziny dwa plus dwa, a w latach 80. kładły nacisk na posiadanie jednego dziecka, przy czym zdecydowanie korzystniej wypadał potomek męski. Jednak w wyniku prowadzenia tej polityki społecznej w 2003 r. zanotowano drastyczny spadek przyrostu naturalnego do wartości 1.14¹⁶. Współcześnie wiele par decyduje się na posiadanie najwyżej jednego dziecka, a nawet całkowicie rezygnuje z potomstwa, co wynika m.in. z wysokich kosztów utrzymania i edukacji, szczególnie w prywatnych szkołach dających szansę na lepszy start zawodowy, a także z niechęci do podejmowania dużego wysiłku wychowywania dziecka oraz innych czynników. W efekcie doszło do zmiany modelu rodziny – tradycyjny model został zastąpiony przez intymną relację pomiędzy mężczyzną a kobietą¹⁷.

Zakres zjawiska aborcji i tendencje w tej kwestii w społeczeństwie południowo-koreańskim można przedstawić, przytaczając wyniki wieloaspektowych badań pochodzących z różnych źródeł.

W tabeli 1 zebrano wyniki wieloletnich badań przeprowadzonych przez Korea University i opublikowanych w 2005 r., uznawanych za jedne z najbardziej wiarygodnych i obiektywnych¹⁸. Z danych tych wynika, że prawie wszystkie kobiety niezamężne (99,4%) decydujące się na aborcję wskazywały jako powód względy socjologiczno-ekonomiczne, przy czym zdecydowanie przeważały pobudki socjologiczne (96%), podczas gdy wśród kobiet zamężnych przerywających ciążę decyzyjną wynikała przeważnie (76,3%) z innych pobudek. Uwagę zwraca duża różnica pomiędzy czynnikami wpływającymi na decyzje o terminacji ciąży podejmowane przez kobiety zamężne i niezamężne.

¹⁴ W.K. Sung, *Abortion in South Korea...*, s. 297.

¹⁵ *Ibidem*, s. 292.

¹⁶ E.Y.J. Chung, *Korean Confucianism...*, s. 113.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ W.K. Sung, *Abortion in South Korea...*, s. 284.

Tabela 1. Przyczyny przerwania ciąży podawane przez kobiety, które przyznały, że poddały się aborcji, z uwzględnieniem stanu cywilnego według Korea University

Przyczyny	Stan cywilny	
	niezameżnię [%]	zameżnię [%]
socjologiczne	96,0	6,2
ekonomiczne	3,4	17,5
razem socjologiczno-ekonomiczne	99,4	23,7
inne	0,6	76,3

Źródło: Korea University, 2005, dane za: W.K. Sung, *Abortion in South Korea: the law and the reality*, „International Journal of Law, Policy and the Family” 2012, vol. 26, Issue 3, s. 284.

Natomiast Korean Women’s Development Institute opublikował pozycję *Statistical handbook Women in Korea 2015*, autorstwa Jae-Seon Joo, Chi-Seon Song i Geon-Pyo Park, w której można znaleźć dane statystyczne dotyczące aborcji utworzone na podstawie zestawień z 27 lat, wydanych przez Korea Institute for Health and Social Affairs¹⁹. Statystyka ta została oparta na grupie tylko kobiet zameżnych, obejmując lata 1985–2012, z podziałem na kategorie wiekowe, a także z uwzględnieniem udziału procentowego osób, które poddały się aborcji co najmniej raz oraz kobiet po przerwaniu ciąży więcej niż jeden raz (tabela 2).

Tabela 2. Udział procentowy kobiet zameżnych, które przyznały, że poddały się aborcji, z uwzględnieniem wieku, liczby aborcji i roku przeprowadzenia badań według Korea Institute for Health and Social Affairs

Przedział wiekowy	Rok		
	1985	2000	2012
kobiety, które poddały się aborcji co najmniej raz [%]			
15–24	22	13	7
25–29	42	17	4
30–34	61	35	12
35–39	63	50	18
40–44	67	52	25
kobiety, które poddały się aborcji więcej niż jeden raz [%]			
15–44	53	39	17

Źródło: J.S. Joo, C.S. Song, G.P. Park, *Statistical handbook: Women in Korea 2015*, Seul 2016, s. 56.

Porównując dane zawarte w tabeli 2, można stwierdzić, że uzyskane wyniki badań są obiecujące, gdyż liczba osób deklarujących zarówno co najmniej jedną aborcję, jak i więcej niż jedną zdecydowanie spadła w kolejnych latach badań. Na uwagę zasługuje szczególnie obniżenie się udziału procentowego osób po co najmniej jednym zabiegu wśród młodszych kobiet, a zwłaszcza w grupie wiekowej 25–29 lat –

¹⁹ J.S. Joo, C.S. Song, G.P. Park, *Statistical handbook: Women in Korea 2015*, Seul 2016, s. 56.

z 42% w 1985 r. do 17% w 2000 r. i do 4% w 2012 r. Nie mniej ważny jest spadek udziału procentowego kobiet, które zdecydowały się więcej niż raz na zabieg przerwania ciąży, do 17% w 2012 r., a więc o 36% w stosunku do wyniku z 1985 r.

Należy zwrócić uwagę, że przytoczone dane są tylko częścią całej statystyki obejmującej lata pomiędzy 1985 a 2012 r., ale można zauważyć wyraźne tendencje spadkowe. Wynika to zapewne ze zmiany polityki społecznej (jeden z najniższych przyrostów naturalnych pod koniec tego okresu), a także z zaostrzenia już obowiązującego prawa w celu ograniczenia liczby aborcji przeprowadzanych legalnie i nielegalnie poprzez wprowadzenie zapisu o karaniu kobiet i lekarzy, a także zawieszeniu licencji na określony czas w celu uniemożliwienia prowadzenia działalności medycznej. Ponadto można przypuszczać, że tendencja do zmniejszenia liczby aborcji wśród kobiet zamężnych pomiędzy 15 a 24 rokiem życia może być związana również z opóźnieniem wieku wchodzenia w związek małżeński, na co wpłynęło zwiększenie dostępu do edukacji i kariery zawodowej. W okresie zbliżonym do rozpatrywanego – od 1985 do 2010 r. – liczba kobiet z wyższym wykształceniem znacząco się zwiększyła²⁰. Przedstawiony w tabeli 3 wskaźnik dla kobiet, które osiągnęły wykształcenie na poziomie wyższym, w stosunku do ogółu kobiet zwiększył się z 5,2% w 1985 r. do 32,1% w 2010 r. Tym samym zbliżył się znacząco do wskaźnika dla mężczyzn osiągających wyższe wykształcenie, który wynosi 39,7% populacji męskiej.

Tabela 3. Udział procentowy osób z wyższym wykształceniem w latach 1985, 2000 i 2010 z uwzględnieniem płci

Płeć	Rok		
	1985	2000	2010
kobiety	5,2%	18,0%	32,1%
mężczyźni	15,5%	31,0%	39,7%

Źródło: Korean Women's Development Institute, za: J.S. Joo, C.S. Song, G.P. Park, *Statistical handbook: Women in Korea 2015*, Seul 2016, s. 19.

Regulacje prawne dotyczące aborcji

Prawo do dokonania aborcji stanowi jeden z największych dylematów bioetycznych dotyczących praw przysługujących płodowi i ustalenia, od którego momentu ochrona ta mu przysługuje, w zderzeniu z prawem kobiety do decydowania o swoim ciele. Wyznaczenie momentu, od którego rozpoczyna się życie ludzkie, a także ustalenie za pomocą procedur medycznych i prawnych, czy możliwe jest, decyzją innych ludzi, zakończenie życia nienarodzonego człowieka, wywołuje spór również

²⁰ *Ibidem*, s. 19.

na gruncie etycznym, moralnym i teologicznym. Przeciwnicy dokonywania terminacji ciąży wskazują wiele argumentów, ale najważniejsze jest to, że płód należy uważać za człowieka, a więc aborcja to zabicie niewinnej istoty ludzkiej, co jest moralnie złe²¹. Kwestia ta jest problemem, z którym prawodawstwo wielu krajów musiało zmierzyć się niejednokrotnie, a regulacje dotyczące zakazu lub dopuszczalności aborcji są różnie rozwiązane w poszczególnych państwach i zależą od wielu czynników społecznych, kulturowych, moralnych, tradycji i religii.

W Korei Południowej aborcja jest zabroniona prawem, jednak kwestia ta nie jest oczywista dla społeczeństwa i od lat wzbudza wiele wątpliwości. Zmieniające się regulacje prawne dotyczące odpowiedzialności podmiotów za przerwanie ciąży, a także regulacje prawne i argumenty uzasadniające utrzymanie zakazu aborcji skutkowały tym, że na przestrzeni ostatnich lat powracała potrzeba debaty społecznej. Jednym z istotnych czynników, które znacząco wpływały na politykę społeczną prowadzoną przez rząd właśnie w kwestii aborcji, był niski przyrost naturalny, z czym wiązała się także duża liczba dokonywanych nielegalnie przerwania ciąży.

Jedną z ważniejszych dyskusji została wywołana opublikowaniem wyników badań z 2009 r., które wskazywały na przyrost naturalny na poziomie 1,22%, przy jednoczesnej dużej liczbie nielegalnych aborcji. W konsekwencji rząd zdecydował się na wprowadzenie odpowiedzialności karnej kobiet²². Zmiana ta wywołała burzliwą debatę społeczną, podczas której negatywnie wypowiedziało się wiele środowisk związanych z działalnością na rzecz praw kobiet. Sprawa koncentrowała się szczególnie na granicach przysługujących kobietom w zakresie ciała i możliwości samostanowienia, prawach człowieka oraz zakresie praw, które przysługują płodowi.

W 2012 r. ponownie podjęto temat legalizacji aborcji, a także podtrzymania obowiązującego prawa, ponieważ w tym czasie Sąd Konstytucyjny zajął się sprawą przerywania ciąży pod kątem zgodności z konstytucją²³. Aby uznać obowiązujące prawo za niezgodne z konstytucją, sześciu spośród ośmiu sędziów musiałoby oddać taki głos. Jednak oddane głosy składu sądu za utrzymaniem obowiązującego prawa zakazującego przerywania ciąży i za liberalizacją rozłożyły się po połowie, czyli 4:4. Większość spośród tych sędziów, którzy opowiedzieli się za liberalizacją prawa, skłaniała się do dopuszczenia przeprowadzania aborcji w pierwszym trymestrze ciąży. W związku z wydanym orzeczeniem pojawiły się zarzuty dotyczące działalności rządu, który, ignorując szarą strefę rynku aborcyjnego, poniekąd ze względu na niski przyrost naturalny przy obowiązującym zakazie przerywania ciąży, sprzyja zagrożeń-

²¹ A.B. Patil, P. Dode, A. Ahirrao, *Medical Ethics in Abortion*, „Indian Journal of Clinical Practice” 2014, vol. 25, no. 6, s. 545.

²² A. Wolman, *Abortion in Korea: a human rights perspective in current debate over enforcement of the laws prohibiting abortion*, „The Journal of International Business & Law” 2010, vol. 9, issue 7, s. 3.

²³ South Korea upholds abortion ban, „The Guardian”, 23.08.2012, <https://www.theguardian.com/world/2012/aug/23/south-korea-abortion-ban-upheld> (dostęp: 21.11.2016).

niom związanym z tak restrykcyjnym prawem, gdyż zmusza kobiety do dokonywania aborcji nie zawsze w warunkach spełniających odpowiednie standardy.

Chociaż aborcja jest w Korei Południowej zabroniona, to dopuszczono w regulacji prawnej pewne wyjątki w tej kwestii. Aby to omówić, należy przytoczyć definicję aborcji zawartą w art. 2 pkt 6 Mother-Child Health Act – termin ten oznacza operację polegającą na sztucznym usunięciu embrionu i wszystkiego z nim związanego z organizmu kobiety w czasie, kiedy zarodek nie jest w stanie sam przeżyć poza organizmem matki²⁴. Kodeks karny Korei Południowej z 1953 r. w art. 269 zawiera penalizację przerwania ciąży zarówno w stosunku do kobiety, jak i innej osoby, która pomogła jej w dokonaniu tego czynu, za jej zgodą lub na jej życzenie²⁵. W art. 269 § 1 tego kodeksu przewidziano karanie kobiety poprzez pozbawienie wolności do jednego roku lub zasądzenie grzywny nieprzekraczającej 2 mln wonów (około 7 tys. złotych) w przypadku spowodowania poronienia, np. wskutek użycia środków farmakologicznych. W takim samym wymiarze karę ponosi osoba, która na życzenie kobiety lub za jej zgodą dopuściła się przerwania ciąży (art. 269 § 2). W art. 269 § 3 kodeksu karnego przewidziano zaostrożenie wysokości kary w stosunku do osoby z § 2 w przypadku, gdy spowoduje ona uszczerbek na zdrowiu kobiety – do 3 lat, a w razie jej śmierci – do 7 lat pozbawienia wolności.

Kwestię aborcji poruszono też w art. 270 kodeksu karnego. W § 1 wskazano, że lekarz, lekarz medycyny naturalnej, położna, farmaceuta oraz aptekarz, którzy dopuszczają się przerwania ciąży kobiety na jej prośbę lub za jej zgodą, mogą ponieść karę do 2 lat pozbawienia wolności, zaś zgodnie z § 2 karę można podnieść do 3 lat pozbawienia wolności w przypadku, gdy podmioty wymienione w § 1 dopuszczają się przerwania ciąży wbrew woli kobiety. W § 3 natomiast przewidziano karę do 5 lat pozbawienia wolności w przypadku, gdy w wyniku sytuacji przewidzianej w § 1 i 2 dojdzie do uszczerbku na zdrowiu kobiety, oraz do 10 lat w sytuacji jej śmierci. Dodatkowo w § 4 przewidziano możliwość zawieszenia prawa do wykonywania zawodu na okres do 7 lat.

Przepisy art. 269 i 270 kodeksu karnego nie są jednak całkowicie bezwzględnie obowiązujące, ponieważ dopuszczono wyjątkowe sytuacje, w których kobieta może zgodnie z prawem przerwać ciążę w okresie do 24 tygodnia jej trwania. Po pierwsze, w art. 14 § 1 Mother-Child Health Act uwzględniono możliwość dokonania aborcji przez lekarza za zgodą kobiety i jej małżonka tylko w określonych tu przypadkach, tj. w sytuacji, gdy kobieta lub jej małżonek cierpią na choroby eugeniczne lub genetyczne psychiczne lub też fizyczne wymienione w Presidential Decree (pkt 1); gdy

²⁴ Mother-Child Health Act of 10 May 1986 (Current Laws of the Republic of Korea, Release No. 16, 1990, pp. 3456[1]–[7]), <http://www.ilo.org/dyn/travail/docs/1755/mother%20and%20child%20care%20Act.pdf> (dostęp: 4.12.2016).

²⁵ <http://www.law.go.kr/eng/engLsSc.do?menuId=1&query=criminal+act&x=0&y=0#A-JAX> (dostęp: 13.11.2016).

kobieta lub jej małżonek cierpią na chorobę zakaźną wymienioną w Presidential Decree (pkt 2); gdy kobieta została zgwałcona (pkt 3)²⁶.

Kwestia gwałtu w koreańskim kodeksie karnym w rozdziale 32 jest podzielona na trzy czynności zabronione – określono je jako *rape*, *like-rape* oraz *quazi-rape*. *Rape* jest rozumiane jako czynność polegająca na użyciu przemocy podczas stosunku seksualnego, czyniąc to wbrew woli kobiety (art. 279 § 1)²⁷. *Like-rape* jest to działanie polegające na „innej czynności seksualnej” (art. 279 § 2)²⁸. *Quazi-Rape* jest rozumiane jako stosunek seksualny odbyty przemocą lub inna czynność seksualna wobec ofiary, która nie jest świadoma czynności dokonywanych z jej udziałem ze względu na brak przytomności czy też stan odurzenia (art. 299)²⁹.

W art. 14 § 1 pkt 3 Mother-Child Health Act przewidziano możliwość dokonania legalnej aborcji w przypadku dwóch spośród trzech wymienionych wyżej czynności, tj. *rape* albo *quazi rape*. Dodatkowo, w § 1 pkt 4 ustawa dopuszcza aborcję w przypadku, gdy doszło do zapłodnienia komórki jajowej w wyniku stosunku kazirodczego, a w pkt 5 ze względów medycznych, tj. w sytuacji, gdy utrzymanie ciąży zagraża życiu lub zdrowiu kobiety.

Istotne znaczenie w przypadku legalnych aborcji ma również wskazany w art. 14 § 1 ustawy wymóg zgody współmałżonka na dokonanie przez kobietę aborcji. Kobieta nie może samodzielnie podjąć decyzji o legalnej terminacji ciąży, nawet w tak wyjątkowych sytuacjach, jak wymienione w ustawie, co dodatkowo stanowi ograniczenie nie tylko dla samej decyzyjności, ale też dostępu do tego zabiegu. W art. 14 § 2 uregulowano przypadki, w których ustawa przewiduje wyjątki od obowiązku wyrażenia zgody. Należą do nich sytuacje, gdy małżonek zmarł, jest nieobecny, zagnął lub wystąpił inny powód, którego nie da się uniknąć – wówczas można przeprowadzić aborcję jedynie za zgodą samej kobiety. W art. 14 § 3 uregulowano sytuację, w której kobieta lub jej małżonek nie są w stanie wyrazić swojej woli ze względu na problemy psychiczne lub fizyczne wymienione w art. 14 § 1 pkt 1. Wówczas może zostać ona zastąpiona wolą osoby reprezentującej więź i posiadającej autorytet rodzicielski lub wolą osoby najbliższej, sprawującej opiekę prawną nad osobą, która powinna wyrazić wolę zgodnie z wymaganiami § 1. W przypadku, kiedy nie ma tych osób, ustawa dopuszcza wyrażenie zgody przez osobę, która jest odpowiedzialna za wsparcie podmiotów z § 1.

Pomiędzy 1964 a 1973 r. liczba spraw prowadzonych przez prokuraturę w związku ze ściganiem aborcji wynosiła rocznie średnio 22,3³⁰, natomiast w okresie od

²⁶ Mother-Child Health Act of 10 May 1986, s. 5.

²⁷ <http://www.law.go.kr/eng/engLsSc.do?menuId=1&query=criminal+act&x=0&y=0#liBg-color33> (dostęp: 30.03.2017).

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ <http://www.law.go.kr/eng/engLsSc.do?menuId=1&query=criminal+act&x=0&y=0#liBg-color31> (dostęp: 4.12.2016).

³⁰ W.K. Sung, *Abortion in South Korea...*, s. 288.

1974 do 2009 r. zmalała do 5,9. W związku z dokonaniem nielegalnej aborcji w latach 2005–2009 poddano śledztwu 22 osoby. Z tej grupy jedynie jedna osoba dostała karę grzywny, natomiast pozostałym sąd zawiesił karę. Można zapytać, jakie są powody zmniejszenia liczby śledztw związanych z dokonywaniem aborcji. Zapewne wynika to z prowadzonej przez Rząd Koreański polityki społecznej, a w szczególności z kampanii propagującej w latach 60.–90. XX wieku ograniczenie liczby planowanych dzieci, jak również ze swobodnego przyzwolenia społecznego.

Spoleczne reperkusje protestu w Korei Południowej

Już 12 października 2016 r. grupy feministyczne zorganizowały konferencję prasową w miejscu, przy którym znajduje się główna siedziba Rządu Korei Południowej, sprzeciwiając się projektowi Ministerstwa Zdrowia z dnia 22 września 2016 r.³¹ Oburzona tym była także Korean Association of Obstetricians and Gynaecologists, która zapowiedziała całkowite wstrzymanie się od przerywania ciąży i poddała projekt krytyce. Zarzuty, jakie zostały przedstawione ministrowi, dotyczyły postawienia lekarzy ginekologów i położnych w niekorzystnej sytuacji, gdy aborcja zostaje nazwana aktem nieetycznym medycznie. Falę oburzenia wywołało także ignorowanie przez państwo realnej sytuacji związanej z przerywaniem ciąży i wizja zmuszenia kobiet do korzystania z gorszych środków i możliwości dokonania aborcji, co mogłoby zaszkodzić ich zdrowiu. Minister Chung Chin-young pod wpływem nacisków, a także szerokiej krytyki 14 października 2016 r. zapowiedział, że Ministerstwo Zdrowia ponownie przyjrzy się projektowi i go rozpatrzy. Jednak mimo to 15 października setki ludzi ubranych na czarno wyszły na ulice, manifestując żądanie dekryminalizacji aborcji i poszanowania prawa kobiet do samostanowienia.

Projekt ten wywołał tym samym szeroką dyskusję społeczną dotyczącą praw kobiet i ich możliwości decydowania o swoim ciele. W dyskusji społecznej głos zabrali również członkowie takich grup, jak Sexuality and Reproduction Forum, Women with Disabilities Empathy, Korean Lawyers for Public Interest and Human Rights, Health and Alternative Gender Health Team, the Network for Global Activists³². Grupy te, wraz z osobami reprezentującymi środowiska akademickie, wezwały do wycofania projektu zaostrzającego karanie lekarzy oraz zalegalizowania przerywania ciąży, popierając to zebraniem, po 15 października 2016 r.³³, 2085 podpisów

³¹ *South Korea: a "black protest" movement for abortion rights*, Sexuality Policy Watch, 21.10.2016, <http://sxpolitics.org/south-korea-a-black-protest-movement-for-abortion-rights/15953> (dostęp: 24.11.2016).

³² *Ibidem*.

³³ Seok Jin-hee, *S. Korea's "black protest"...*

obywateli – co pomimo niewielkiej, jak mogłoby się wydawać liczby, stanowiło ewenement w realiach południowokoreańskich. Był to pierwszy przypadek wsparcia przez aktywistów, reprezentujących organizacje działające w innych obszarach społecznych inicjatywy dotyczącej praw kobiet. Cel zjednoczenia tych środowisk był jasny – dekryminalizacja aborcji. Dlatego Sexuality and Reproduction Forum przyjęło hasła głoszące, że problemem jest właśnie kryminalizacja aborcji i obarczanie całą odpowiedzialnością kobiet, a jednocześnie postulujące zaufanie ich osobistym wyborom.

W dniu 16 października napłynęło wsparcie z Irlandii od organizacji ROSA (for Reproductive rights, against Oppression, Sexism & Austerity) solidaryzującej się z kobietami protestującymi w Korei Południowej. Organizacja ta, związana z Partią Socjalistyczną, podejmuje inicjatywy na rzecz równości i polepszenia praw kobiet oraz walczy m.in. przeciwko dyskryminacji i przemocy seksualnej. ROSA umieściła deklarację wsparcia Koreanek na swoich stronach w mediach społecznościowych.

Kilka dni później, 19 października, odbył się jeden z protestów, podczas którego setki koreańskich kobiet wyszły na ulice Seulu w czarnych ubraniach z transparentami. Widniały na nich takie hasła, jak „My body my womb” oraz znaki zapożyczone z transparentów protestujących polskich kobiet, przedstawiające wewnętrzne narządy płciowe kobiety. Koreanki, sprzeciwiając się przedstawionemu miesiąc wcześniej projektowi ustawy zaostrzającej odpowiedzialność karną za dokonywanie aborcji, nawiązały do „czarnego protestu” również w mediach społecznościowych, umieszczając fotografie prezentujące jego symbole. Najczęściej przedstawiały one osoby protestujące w czarnych ubraniach lub mające fragmenty odzieży w tym kolorze i prezentujące hasła „czarnego protestu”.

Można powiedzieć, że w Korei Południowej istniały dwa sposoby wyrażania swojego zdania w sprawie projektu zaostrzającego prawo antyaborcyjne – jeden polegał na udziale w manifestacjach na ulicach większych miast, a drugi odbywał się w rzeczywistości wirtualnej.

Jakie mogą być powody tak silnego sprzeciwu kobiet wobec prawa penalizującego przerwanie ciąży? Aby odpowiedzieć sobie na to pytanie, należy zadać kolejne – dlaczego ludzie przestrzegają norm prawnych.

Krzysztof Palecki wyróżnia kilka powodów, które przyczyniają się do społecznego przestrzegania norm prawnych w danym społeczeństwie³⁴. Jest to uzależnione przede wszystkim od stopnia zaangażowania świadomości normatywnej jednostki, która podejmuje działanie w danym kierunku. Zachowanie zgodne z daną normą prawną może wystąpić nieświadomie, gdy dochodzi do zbieżności treści normy sankcjonowanej z tym, co jednostka podejmuje w ramach swojej aktywności lub czego zaniecha. Jednym z rodzajów tej działalności zgodnej z normą prawną, przy jednocześnie niskim stopniu świadomości jednostki co do

³⁴ K. Palecki, *Prawoznawstwo – zarys wykładu*, Warszawa 2003, s. 136–149.

przestrzeganych praw jest naśladowictwo. Opiera się ono w głównej mierze na procesie socjalizacji normatywnej jednostki poprzez naśladowanie innych – rodziców, rodzeństwa. Proces ten zwalnia z refleksji nad swoim działaniem i podejmowania decyzji, a korzysta z mechanizmu opartego na wiedzy innych. Powoduje to, że niekoniecznie podmiot musi zdawać sobie sprawę, czy jego działanie jest zgodne z treścią zawartą w normie.

Drugą formą nieświadomego postępowania zgodnego z prawem jest automatyzm nabyty w wyniku długiego treningu. Jednak, by mógł on zaistnieć, wyróżnia się dwie niezbędne przesłanki, a mianowicie nabycie stopnia świadomości normatywnej niezbędnego dla procesu nauczania oraz posiadanie minimalnego stopnia świadomości normatywnej przez jednostkę. Daje to możliwość rozpoznania sytuacji społecznej w kontekście danej sytuacji normatywnej.

Istnieje również trzeci wariant związany z tym, że jednostka ma tak zredukowany światopogląd, iż nie dostrzega innej możliwości podjęcia działania niż ta, którą wskazuje jej norma. Proces ten jest określany jako indoktrynacja normatywna.

W tym kontekście należy rozróżnić kwestię indywidualnego przestrzegania norm prawnych wywołującego skutki dla poszczególnych jednostek, które działają pojedynczo lub zespołowo, od instytucjonalnego publicznego przestrzegania norm prawnych wywołującego skutki polegające na regulacji obowiązków lub uprawnień innych podmiotów niż jednostki. Dla przestrzegania tego drugiego rodzaju norm prawnych ważne są trzy stadia, mianowicie legislacja, stosowanie prawa i jego egzekwowanie. Instytucje te są powiązane z kategorią przestrzegania i nieprzestrzegania prawa, a stan nieświadomego przestrzegania prawa w tej kategorii istnieje jedynie teoretycznie. Inaczej jest z kategorią indywidualnego przestrzegania norm prawnych. Prywatne przestrzeganie norm prawnych nie musi mieć charakteru świadomego spełniania wymaganego w normie zachowania lub jego braku. W nauce rzeczywisty porządek społeczny nie zawsze jest następstwem świadomego realizowania norm prawnych.

Przestrzeganie norm może wynikać również z innych przesłanek. Jedną z nich, stosowaną często przez państwo, jest tzw. teoria odstraszenia, która polega na wymuszeniu na jednostce powstrzymania się od działania niezgodnego z treścią normy prawnej w obawie przed dotkliwą karą zawartą w niezwykle surowej penalizacji. Koncepcja ta jest uważana za nieskuteczną. Innym czynnikiem skłaniającym do przestrzegania lub nie norm jest konformizm, czyli skłonność do upodabniania się do otoczenia. Jeszcze inną koncepcją jest niezawodność kary, zgodnie z którą do przestrzegania norm nie skłania jednostki wysokość kary, lecz jej nieuchronność. Zakłada ona, że racjonalnie działający podmiot nie może pominąć w procesie podejmowania decyzji aspektu kary, która go nie ominie.

Do działania zgodnego z prawem przyczynia się również pierwotna racjonalizacja normy, czyli przekonanie, że działanie zgodne z prawem jest najlepszą drogą.

Może ona ulec wzmocnieniu poprzez racjonalizację wtórną, gdy działanie zgodne z normą doprowadzi do uzyskania oczekiwanego skutku.

Jeszcze innym rozwiązaniem jest wspomniana wcześniej indoktrynacja normatywna, której nie można utożsamiać z rzeczywistym brakiem normatywnej alternatywy. Polega ona na tym, że pewne cele społeczne nie mogą zostać osiągnięte w sposób inny niż poprzez postępowanie zgodne z normą.

Do przestrzegania norm prawnych skłania też internalizacja, szczególnie taka, która prowadzi do uznania danej normy przez jej adresata nie tylko za obowiązującą go jako podmiot, ale także postrzegania jej jako jego własnej normy autonomicznej. Norma autonomiczna staje się częścią indywidualnego systemu wartości i stanowi silną oraz niezależną motywację przestrzegania danej normy.

Jak przytoczoną wyżej koncepcję można odnieść do aktualnej sytuacji dotyczącej prawa aborcyjnego w Korei Południowej? Odpowiedź na to pytanie można znaleźć w artykule Woong Kyu Sung, który wymienia trzy główne powody występowania w Korei Południowej tak silnego dualizmu pomiędzy obowiązującym prawem dotyczącym przerywania ciąży a jego przestrzeganiem³⁵. Pierwszy wynika z celowej polityki demograficznej państwa, drugi jest związany z konfucjańskim komunitaryzmem, natomiast trzeci to – ogólnie ujmując – względy kulturowe polegające na faworyzowaniu mężczyzn.

Projekt zaostrzający koreańskie prawo obejmuje nie tylko zwiększenie kar dla lekarza za dokonywanie nielegalnej aborcji, ale dodatkowo zabieg ten ma być nazwany czynem nieetycznym. Dotychczasowe przepisy administracyjne wydane przez ministra zdrowia i opieki społecznej przewidywały za przerwanie ciąży w sposób niedopuszczony w ustawie karę utraty uprawnień do wykonywania zawodu na okres do jednego miesiąca, natomiast projekt przedstawiony 22 września 2016 r. miał podwyższyć ten okres do jednego roku. Koreanki, obawiając się, że projekt zmian w prawie skutecznie uniemożliwiłby w praktyce dokonywanie aborcji poza legalnie dopuszczalnymi przez ustawę przypadkami, podjęły kroki polegające na spontanicznym organizowaniu manifestacji, jak miało to miejsce również w Polsce.

Interesująca jest jednak różnica dotycząca zaostrzenia projektów w obu krajach. Dla kobiet w Polsce zarówno cel, jak i przyczyna manifestowania swojego zdania podczas „czarnego protestu” była nieco inna niż w Korei Południowej, gdyż obejmowały też szerszy zakres, a mianowicie sprawy światopoglądowe i obronę swobód obywatelskich. Natomiast protest koreańskich kobiet stał się formą okazania wielu rozbieżności w społeczeństwie.

Po pierwsze, obejmują one szeroki zakres norm prawnych odnoszących się do kwestii przerywania ciąży, a także praw, które przysługują płodowi po 24 tygodniu ciąży.

Po drugie, dotyczą realnego przełożenia obowiązujących norm prawnych na ich przestrzeganie, co w społeczeństwie koreańskim jest rozbieżne, gdyż pomimo

³⁵ W.K. Sung, *Abortion in South Korea...*, s. 291.

prawnej ochrony płodu oraz karania nie tylko lekarzy, ale też matek jest to proceder przeprowadzany często za zamkniętymi drzwiami.

Po trzecie, jest to objaw niezadowolenia społecznego z już obowiązującego prawa (w szczególności grupy, której to prawo dotyczy, mianowicie większość protestujących to kobiety w przedziale wiekowym 20–30 lat), a także lęku przed zastrzeniem kar i pozbawieniem kobiet wyboru. Należy również podkreślić istotną rolę, jaką odegrało środowisko medyczne, które w duży stopniu przyczyniło się do zatrzymania wprowadzenia zmian w prawie. Dualizacja sfery prawa – obowiązującego a stosowanego – w kwestii spełniania obowiązku ścigania przez organy państwowe podmiotów biorących udział w procederze przerwania ciąży w powiązaniu ze społecznym przyzwoleniem na powszechne praktyki dokonywania aborcji jest niezwykle groźna.

Po czwarte, należy zwrócić uwagę na brak internalizacji tej normy związanej z zakazem dokonywania aborcji przez dużą część społeczeństwa koreańskiego. Może to wynikać z przyzwolenia na przerywanie ciąży jako narzędzie do kontroli urodzeń w walce z zagrożeniem zbyt dużego przyrostu naturalnego w latach 60.–90. XX wieku³⁶. Rząd Koreański nie tylko przyzwalał na ten proceder, pomimo obowiązującego prawa zakazującego aborcji, ale też zachęcał kobiety do dokonywania tych zabiegów. Polityka ta zmieniła się w momencie, gdy przyrost naturalny stał się ujemny i kraj stanął przed problemem starzejącego się społeczeństwa.

Można też wyciągnąć wniosek, że długotrwałe przyzwolenie na dokonywanie aborcji w celach kontroli dzietności i w przypadku, gdy zawiodły środki antykoncepcyjne, miało wpływ na współczesne społeczeństwo południowokoreańskie. Mogło to zaburzyć w jakimś stopniu postrzeganie normy prawnej, jaką jest zakaz dokonywania aborcji i doprowadzić do rozwinięcia się dostępności czarnego rynku aborcyjnego na kolejnych etapach zastrzania kar. Jest to niebezpieczne nie tylko dlatego, że wiąże się z zagrożeniami dla szeroko rozumianego społeczeństwa z uwagi na konsekwencje prawne wobec środowiska medycznego i samych kobiet poddających się aborcji. Szczególnie niebezpieczne jest to, że kobiety te są narażone na korzystanie z ośrodków aborcyjnych poza obiektami medycznymi, gdzie nie są zachowane standardy wykonywanych zabiegów, co może powodować zagrożenie dla ich zdrowia, a nawet życia. Ponadto pozostawienie tych kobiet bez pomocy psychologicznej naraża je dodatkowo na długotrwały stres, a tworzenie się szarej strefy działań pozostających poza kontrolą państwową ma charakter kryminogeny i osłabia wiarygodność organów państwowych zarówno w społeczeństwie, jak i na forum międzynarodowym. Jednakże, pomimo różnic kulturowych i legislacyjnych w Polsce i Korei Południowej, idea „czarnego protestu” połączyła tak różne nacje z tak odległych krajów.

³⁶ *Ibidem*, s. 292.

Podsumowanie

Odpowiadając na pytanie badawcze, należy wskazać, że na przestrzeganie prawa aborcyjnego oraz wytworzenie się zjawiska „czarnego protestu” w Korei Południowej wpłynęło wiele czynników. Jednym z nich jest prowadzenie przez to państwo polityki społecznej wykorzystującej regulacje prawne jako narzędzie do zmian społecznych. Pomimo obowiązywania normy prawnej, zakazującej przerywania ciąży od 1953 r., Rząd Korei Południowej do lat 90. XX wieku zachęcał kobiety do aborcji jako zastępczej formy kontroli płodności. Kwestia poszanowania prawa i nieuchronności kary jest niezbędna dla jego przestrzegania. Jednak w sytuacji, gdy władze państwowe poniekąd same zachęcają do jego łamania, trudno się spodziewać, że późniejsze wprowadzenie dodatkowej odpowiedzialności karnej podmiotów wpłynie na wzrost przestrzegania prawa. Karalność zależała od sposobu prowadzenia polityki społecznej Rządu Korei Południowej, mającej na względzie zmieniającą się sytuację demograficzną państwa.

Należy zwrócić uwagę, że nie minęło wystarczająco dużo czasu, by mogły zajść procesy związane z przestrzeganiem norm prawnych, takie jak naśladownictwo, indoktrynacja czy też internalizacja tych norm przez wszystkich obywateli. Dlatego dualizm pomiędzy obowiązującym prawem a nadal występującym procederem przerywania ciąży pomimo wprowadzania coraz to nowszych, ostrzejszych regulacji prawnych jest zjawiskiem groźnym społecznie. Przyzwolenie społeczne i niska wykrywalność tego przestępstwa spowodowały, że ostatni projekt regulacji zwiększającej wymiar kar wywołał sprzeciw w formie „czarnego protestu” – pierwszego w tym kraju tak dużego zaangażowania przeciw zaostrzeniu prawa aborcyjnego. W proteście tym wzięli udział nie tylko ci obywatele, którzy nie zgadzają się na jeszcze większą penalizację, ale również pracownicy służby zdrowia dostrzegający bezpośrednie zagrożenie dla siebie w projekcie reform prawa. Wskazuje to jednoznacznie na potrzebę dialogu pomiędzy ustawodawcą a obywatelami w celu wypracowania nowego kompromisu, uwzględniającego obecne realia i odczucia społeczne w Korei Południowej.

SUMMARY

ABORTION LAW IN SOUTH KOREA: BETWEEN TRADITION AND DEMOCRATIZATION

The issue of legal regulation of abortion is one of the main challenges facing modern law. The bioethical problem of abortion has led to the emergence of many legal solutions in the world. Although in South Korea, since 1953, the termination of pregnancy is prohibited, the problem of illegal abortion still occurs. On 22 September 2016, the South Korean

Ministry of Health proposed a project to change the legal status, tightening the penalty for terminating pregnancy, also specifying this act as an unethical medical act. The social reaction to the announced regulation of the law was a spontaneous protest – the equivalent of the Polish Black Protest. The Seoul protest took place on October 19, 2016, when hundreds of women went out into the streets of Seoul demonstrating their opposition. The purpose of this paper is to try to answer the question of how the proposed reform of the abortion law improves the social attitudes towards abortion law and the emergence of the “black protest” in South Korea.